

Бачинська О.М.,
студентка освітнього ступеню «Магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»,
Науковий керівник – **Краснов В.П.,** доктор с-г наук, професор
Державний Університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВСИХАННЯ СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ В ДП «СЛОВЕЧАНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

Внаслідок прорахунків лісівник у системі лісовідновлення та лісорозведення насаджень сосни звичайної у Поліссі України у 50-70-ті роки минулого століття та зміни клімату у теперішній час спостерігається погіршення їх санітарного стану. Це, в свою чергу, призводить до масового всихання соснових деревостанів, яке відбувається швидкими темпами. Дослідники пояснюють це, насамперед, активізацією розмноження короїда верхівкового та інших шкідників, а також поширенням, на фоні цього, офіостомових грибів-збудників, трахеомікозу хвойних, розвитку кореневої губки та опенька в ослаблених деревостанах сосни звичайної.

У різних регіонах Європи і в Україні фіксується значна інтенсифікація процесів масового ослаблення, розладнання і всихання соснових деревостанів. В зв'язку з цим виникає реальна загроза суттєвої дестабілізації лісовирощування і лісокористування, а також вагомих економічних втрат і падіння еколого-захисної ефективності деревостанів.

Наші дослідження проводились у лісових угіддях ДП «Словечанське ЛГ», яке знаходиться у північній частині Житомирської області, з метою встановлення причин лісопатологічних процесів та виявлення інтенсивності їх розвитку в залежності від санітарного стану деревостанів.

У результаті польових досліджень на різних частинах стовбура та крони сосни звичайної у всихаючих деревостанах на території лісового підприємства були виявлені такі ентомошкідники: короїд вершинний, короїд шестизубий, лубоїд малий сосновий, лубоїд великий сосновий, златка синя соснова, вусач чорний сосновий, вусач сірий довговусий, рагій ребристий. У місцях масового поширення шкідників спостерігаються прояви мікозів - хвороб, які викликані офіостомними грибами, які, в свою чергу, завдячують своєму поширенню відміченим вище шкідникам.

Суттєвою особливістю прояву хвороб є те, що уражуються переважно пристигаючі насадження сосни звичайної, створені у відмічений вище період. Всихання спостерігається не лише на староорних землях, але й в сприятливих для зростання сосни звичайної лісорослинних умовах, зокрема, свіжих та вологих суборах (В₂-В₃), без значного антропогенного навантаження. У меншій мірі всихання проявлялось у середньовікових та молодих соснових насадженнях. У всихаючих соснових деревостанах підприємства нами відібрані та досліджені модельні дерева для визначення поширення шкідливих комах та захворювань по стовбуру дерева.

Було встановлено, що враження стовбура сосни звичайної починається у верхівковій частині шляхом заселення комахами. У наступному і відмирання дерева починається в районі тонкої кори. Причини цього: пошкодження крон дерев вершинним короїдом, сосновими лубоїдами й вусачами у період додаткового живлення, дерев пошкоджених сніголамом і вражених хворобами (трахеомікозом та іншими). Переносниками хвороби є дуже поширені стовбурові шкідники, зокрема короїд вершинний (*Ips acuminatus*) та короїд-типограф (*Ips typographus*). Всихання та погіршення санітарного стану лісів відбувається як у лісових культурах, так і у лісах природного походження.

Наші дослідження показали, що найбільш поширеним первинним розповсюджувачем цього роду грибів є короїд вершинний. На початковій стадії даний шкідник заселяє верхню частину стовбура та скелетні гілки дерева (на висоті 20-14 м), а інколи може опускатись до висоти 8-7 м. Первинним розповсюджувачем офіостомових грибів також може виступати лубоїд малий сосновий, який заселяє верхню частину дерева. Після ослаблення дерева комплекс шкідливих комах за видовим складом збільшується.